# TOPLUMSAL SORUNLARA ÇÖZÜM ARAYIŞINDA SOSYAL BİLGİLER DERSİNİN ROLÜ: ÖĞRETMEN ADAYLARININ GÖRÜŞLERİ

## THE ROLE OF THE SOCIAL STUDIES COURSE IN ADDRESSING SOCIETAL PROBLEMS: PRE-SERVICE TEACHERS' PERSPECTIVES

Abdullah TANTA

50

**Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**
Yıl: 2026 Sayfa: 1-12
https://dergipark.org.tr/tr/pub/cusosbil

**DOI: 10.35379/cusosbil.1642141**

**Geliş** Received: **18.02.2025**
**Kabul** Accepted **17.11.2025**

# TOPLUMSAL SORUNLARA ÇÖZÜM ARAYIŞINDA SOSYAL BİLGİLER DERSİNİN ROLÜ: ÖĞRETMEN ADAYLARININ GÖRÜŞLERİ

## THE ROLE OF THE SOCIAL STUDIES COURSE IN ADDRESSING SOCIETAL PROBLEMS: PRE-SERVICE TEACHERS' PERSPECTIVES

**Abdullah TANTA** [1]



**Anahtar Kelimeler:**
Sosyal Bilgiler Eğitimi
Toplumsal Sorunlar
Öğretmen Adayları

**Keywords:**
Social Studies Education
Societal Problems
Pre-service Teachers

## ÖZ

Bu araştırmanın amacı, Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının toplumsal sorunlara ilişkin görüşlerini ve Sosyal Bilgiler dersinin bu sorunların çözümündeki rolüne dair değerlendirmelerini ortaya koymaktır. Nitel araştırma yöntemine dayalı olarak tasarlanan çalışmada fenomenoloji deseni kullanılmıştır. Araştırmanın katılımcılarını, maksimum çeşitlilik örneklemesi yoluyla belirlenen 27 sosyal bilgiler öğretmen adayı oluşturmaktadır. Veriler yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla toplanmış ve içerik analiziyle çözümlenmiştir. Bulgular öğretmen adaylarının toplumsal sorunları şiddet ve eşitsizlik, çevre ve kent, göç ve kültürel uyum, ekonomik ve sosyal refah, eğitim ve toplumsal bilinç, siyasi ve insan hakları ve güvenlik olmak üzere yedi tema altında topladıklarını göstermektedir. Katılımcılar sosyal bilgiler dersini öğrencileri bilinçlendirme, değer kazandırma ve iyi vatandaş yetiştirme işlevleriyle toplumsal sorunların çözümünde etkili bir araç olarak görmektedir. Elde edilen sonuçlar sosyal bilgiler eğitiminin hem yerel hem de küresel ölçekte toplumsal sorunlara duyarlı bireyler yetiştirmede kritik bir rol üstlendiğini ortaya koymaktadır.

## ABSTRACT

The aim of this study is to reveal Social Studies teacher candidates' views on societal problems and their evaluations regarding the role of the Social Studies course in addressing these problems. The study was designed within the framework of qualitative research and employed a phenomenological design. The participants consisted of 27 Social Studies teacher candidates selected through maximum variation sampling. Data were collected using a semi-structured interview form and analyzed through content analysis. Findings indicated that teacher candidates categorized social problems under seven themes: violence and inequality, environment and urban issues, migration and cultural adaptation, economic and social welfare, education and social awareness, political issues and human rights, and security. Participants emphasized that the Social Studies course plays a significant role in raising awareness, instilling values and culti-vating good citizenship, thereby contributing to the solution of societal problems. The results highlight that Social Studies education has a critical function in fostering indi-viduals sensitive to social problems at both local and global levels.

[1] Doktor Öğretim Üyesi, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, atanta@mehmetakif.edu.tr, https://orcid.org/0000-0001-8613-8761

Alıntılamak için/Cite as:
Tanta A. (2026) Toplumsal Sorunlara Çözüm Arayışında Sosyal Bilgiler Dersinin Rolü: Öğretmen Adaylarının Görüşleri, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, s.1-12

## GİRİŞ

21. yüzyıl hızlı teknolojik gelişmeler ve küresel olayların, bireylerin ve toplumların yaşamını derinden etkilediği bir dönemdir. Teknolojinin gelişimi, yaşanan küresel, ülkesel ve diğer olaylar toplumların yaşamlarına olumlu ve olumsuz olarak etki etmektedir. Teknolojinin bu olumsuz etkileri toplumsal sorunların ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Toplumsal sorunlar yalnızca bireysel değil, aynı zamanda toplumsal değer ve normlara yönelik tehditlerin algılandığı durumlar olarak tanımlanır. Toplumsal sorun, bir grup insanın bir durumu tehdit edici, adaletsiz veya çözülmesi gereken bir mesele olarak tanımladığı sosyal olguları ifade eder. Sosyolojik açıdan bir durumun toplumsal bir sorun olarak kabul edilmesi yalnızca nesnel bir durumun varlığıyla değil, aynı zamanda bu durumun belirli bir değer veya normu tehdit ettiğine dair algılarla şekillenir. Toplumsal sorunlar, bireylerin veya grupların ortak bir tepki gösterdiği, çözüm arayışlarına yöneldiği ve genellikle toplumsal bir değişim gerektiren konulardır. Toplumsal sorunlar bir dizi ortak özelliğe sahiptir. İlk olarak bu sorunlar genellikle belirli bir grup insan tarafından tanımlanır ve sosyal normlara veya değerlere aykırı bulunur. Bu bağlamda toplumsal sorunların üç temel unsuru olduğu ifade edilmektedir: ölçülebilir bir durumun varlığı, bu durumun bir değer ya da normu tehdit ettiği inancı ve bu tehdidin grup hareketiyle ortadan kaldırılabileceği umudu (Merrill, 1948). Spector ve Kitsuse'nin (1973) tanımına göre toplumsal sorunlar, bir grup insanın belirli bir durumu sosyal normlara aykırı bulup bu durumu değiştirmek için harekete geçmesiyle ortaya çıkar. Bu süreç genellikle sorunların ciddiyetini artıran ya da azaltan bir kolektif etkileşim sürecidir. Blumer'e göre ise toplumsal sorunlar, yalnızca nesnel koşullardan değil, aynı zamanda bu koşulların bir tehdit olarak algılanmasından kaynaklanır. Bu algılar, toplumsal sorunların tanımlanmasında ve çözüm süreçlerinde önemli bir rol oynar (Blumer, 1971). Birleşmiş Milletler (BM) toplumsal ve küresel sorunların çözümüne yönelik birtakım adımlar atmaktadır. Bu kapsamda herkes için daha sürdürülebilir bir gelecek inşa etmeyi amaçlayan Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerini ortaya koymuştur. Bu hedefler yoksulluk, eşitsizlik, iklim krizi, çevresel tahribat, barış ve adalet gibi küresel sorunlara çözüm üretmeye yöneliktir. Birbirleriyle yakından bağlantılı olan bu 17 hedef, kimseyi geride bırakmadan ilerlemek için 2030 yılına kadar hayata geçirilmesi gereken bir öncelik olarak belirlenmiştir (BM, 2024).

Günümüzde toplumsal çözülme, düzensizlik ve kültürel gecikme gibi durumlar toplumsal sorunların analizinde temel alınan kavramlar olarak her alanda etkisini artırmaktadır. Bu bağlamda giderek yaygınlaşan toplumsal problemlerin çözümünde ve önlenmesinde en etkili araçlardan birinin eğitim sistemi olduğu düşünülmektedir. Çünkü eğitim sistemleri, bir ülkenin bireylerinin gelişimi için tasarlanmış yapılar olarak önemli bir role sahiptir (İbret ve diğerleri, 2022). Frederick ve ark. (2010) öğretmen adaylarının sosyal adalet konularındaki düşünce dönüşümlerini inceledikleri çalışmalarında öğretmen yetiştirme programlarında yapılan okul gözlemleri, uygulamalar ve tartışmaların öğretmen adaylarının toplumsal sorunlara ilişkin farkındalıklarını artırdığını ve kendilerini sorumluluk sahibi kişiler olarak görmelerini sağladığını belirtmişlerdir. Toplumsal sorunlar yalnızca ulusal sınırlar içerisinde kalmayıp küresel ölçekte de eğitim sistemlerinin gündemini etkilemektedir. Nitekim göç, çevre kirliliği, iklim değişikliği, gelir dağılımındaki adaletsizlik ve toplumsal cinsiyet eşitsizliği gibi konular, Birleşmiş Milletlerin sürdürülebilir kalkınma hedefleri arasında da yer almakta ve tüm dünya için ortak sorun alanlarını oluşturmaktadır (BM, 2024). Toplumsal sorunların çözümünde bireylerin etkin vatandaşlık, sosyal farkındalık ve sorumluluk bilinci kazanmaları önemlidir. Bu bilinç ve becerilerin kazandırılmasında, özellikle formal eğitimin ilk yıllarında bireylerin yetişmesinde önemli katkılar sunan sosyal bilgiler dersi öne çıkmaktadır (Aykaç, 2007; Özyılmaz, 2017). Çetin (2003) sosyal bilgilerin tarihsel olarak vatandaşlık eğitimi olarak kabul edildiğini ve tarih, coğrafya, sosyoloji gibi disiplinlerle bireylerin toplumsal sorunlara çözüm üretme becerilerini artırmayı hedeflediğini belirtmektedir. Bu bağlamda sosyal bilgiler eğitimi bireylerin yalnızca yaşadıkları toplumun sorunlarına değil, aynı zamanda küresel ölçekteki meselelere de duyarlılık geliştirmelerini sağlamada önemli bir işleve sahiptir. Öğrencilerin küresel vatandaşlık bilinciyle yetişmeleri hem yerel hem de küresel düzeyde toplumsal sorunların çözümüne katkı sunabilmelerini gerekli kılmaktadır.

Öztürk (2012) sosyal bilgiler dersini, değişen ülke ve dünya koşullarında bilgiye dayalı kararlar alabilen ve sorun çözme becerileri gelişmiş etkin vatandaşlar yetiştirmeyi hedefleyen; sosyal ve beşeri bilimlerin bilgi ve yöntemlerini bütünleşik bir şekilde kullanan bir öğretim programı olarak tanımlamıştır. Sosyal bilgiler eğitimi bireylerin vatandaşlık bilinci, toplumsal sorumluluk, kültürel farkındalık ve çevre bilinci gibi temel değerleri içselleştirmesini hedefler. Ancak bu dersin yalnızca bilgi aktarımıyla sınırlı kalması durumunda bireylerin bu değerleri aktif bir şekilde hayata geçirmesi sınırlı olabilir. Sözer (1998) sosyal bilgiler dersinin, öğrencileri örnek toplumsal problemlerle karşılaştırarak onların toplumsal kişiliklerini inşa etmede önemli bir rol üstlendiğini belirtmektedir. Sosyal bilgiler öğretiminin etkililiği, öğrencilerin toplumsal sorunlarla ilişki kurma ve çözüm üretme süreçlerine ne ölçüde dahil edildiklerine bağlıdır. Sosyal bilgiler dersi, bireylerin toplumsal yaşamı anlamlandırmalarına ve bu yaşama etkin biçimde katılmalarına yönelik çok yönlü bir içerik sunmaktadır. Programın yapısı öğrencilerin sosyal, kültürel, ekonomik ve politik boyutlarda karşılaşacakları durumları tanımalarını sağlayarak onları yalnızca bilgi düzeyinde değil, aynı zamanda değer, tutum ve beceriler açısından da toplumsal yaşama hazırlamaktadır. Sosyal bilgiler dersi, toplumsal yaşamın gerektirdiği vatandaşlık bilinci, sorumluluk ve katılım becerilerinin öğrencilere kazandırılmasında merkezi bir rol oynamaktadır (Gömleksiz ve Cüro, 2011). Bu nedenle öğretmen adaylarının bu derse yönelik algıları, dersin sadece teorik bir bilgi aktarımı aracı olarak mı yoksa toplumsal sorunları çözmede etkin bir araç olarak mı görüldüğünü anlamak açısından önemlidir.

## LİTERATÜR TARAMASI

İlgili alanyazın incelendiğinde sosyal bilgiler bağlamında toplumsal sorunlara yönelik olarak yapılmış çalışmalar mevcuttur (Bayrak, 2021; Gömleksiz ve Cüro, 2011; İbret vd. 2016; İbret vd. 2022; Karasu-Avcı ve Faiz, 2025; Tunç Şahin, 2021; Yolcu vd. 2017). Gömleksiz ve Cüro (2011), öğretmen görüşlerine dayalı çalışmalarında 2005 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın toplumsal ihtiyaçları büyük ölçüde karşıladığını belirtmiştir. Programın öğrencilerin toplumsal yaşama hazırlanması, vatandaşlık bilinci kazandırılması ve çevresel sorunlara duyarlılık geliştirilmesinde önemli işlevler üstlendiği vurgulanmıştır. İbret vd. (2016) sosyal bilgiler öğretmen adaylarının toplumsal sorunların tespitine yönelik görüşlerini incelemiş ve adayların en çok eğitim sorunları, çevre kirliliği, işsizlik, demokrasi ve kültürel yozlaşma gibi konuları toplumsal sorun olarak gördüklerini ortaya koymuştur. Araştırma, öğretmen adaylarının güncel toplumsal meselelere duyarlı olduklarını ve sosyal bilgiler eğitiminin bu sorunların fark edilmesinde önemli bir işlev üstlendiğini göstermektedir. Yolcu ve ark. (2017) tarafından yapılan araştırmada öğretmen adaylarının hem Türkiye'de hem de dünyada yaşanan toplumsal sorunlara ilişkin farkındalıkları incelenmiştir. Çalışma bulgularında adayların mülteci sorunu, işsizlik, yoksulluk, eğitimsizlik, terör, toplumsal duyarsızlık ve inanç çatışmaları gibi sorunları öncelikli olarak ifade ettikleri görülmüştür. Bayrak (2021) tarafından yapılan araştırmada 7. sınıf sosyal bilgiler dersinde değer odaklı etkinliklerin öğrencilerin toplumsal sorunlara ilişkin kavrayışlarını geliştirdiği ortaya konmuştur. Çalışmada öğrencilerin toplumsal sorunların nedenleri, etkileri, çözümleri ve değerlerle ilişkisine dair ifadelerinin çeşitlendiği belirtilmiştir. Tunç Şahin (2021) sosyal bilgiler eğitiminde toplumsal konuların öğretimine yönelik bir ders tasarlamak ve uygulanabilirliğini ortaya koyma amaçlı bir çalışma yürütmüştür. İbret ve ark. (2022) sosyal bilgiler öğretmenlerinin toplumsal sorun algılarını incelemiş ve işsizlik, terör, mülteci sorunu ile eğitimdeki aksaklıklar ve çevre kirliliğinin en çok vurgulanan konular olduğunu belirtmiştir. Karasu-Avcı ve Faiz (2025) tarafından yapılan çalışmada ise 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı çerçevesinde 5. sınıf ders kitaplarında toplumsal sorunların yansımaları incelenmiştir. Ayrıca öğretmen adaylarının sosyal adalet ve sosyal duyarlılıklarına da ilişkin çalışmalar alanyazında yer almaktadır (Frederick vd. 2010; Storms, 2013; Turhan, 2010; Villegas, 2007). Örneğin Turhan (2010), öğretmen adaylarının sosyal adalet algılarını dört boyutta ele almış ve adayların sosyal duyarlılıklarının yüksek ancak eşitlik ve sosyal sorumluluk düzeylerinin görece düşük olduğunu belirtmiştir. Storms (2013) da çalışmasında öğretmen adaylarının sosyal adalet savunuculuğuna hazırlanma sürecinde toplumsal sorunlara karşı duyarlılıklarının arttığını ve eğitimde eşitsizliklere yönelik çözüm yolları geliştirdiklerini ortaya koymuştur.

Mevcut araştırmalar incelendiğinde, öğretmen adaylarının toplumsal sorun algılarını (İbret ve diğerleri, 2016), öğretmenlerin toplumsal sorunlara ilişkin görüşlerini (İbret ve diğerleri, 2022) ya da sosyal adalet algılarını (Frederick vd. 2010; Storms, 2013; Turhan, 2010) ortaya koyan çeşitli çalışmalar bulunduğu görülmektedir. Bununla birlikte bu araştırmalardan farklı olarak bu çalışmada sosyal bilgiler dersinin toplumsal sorunların çözümündeki rolüne odaklanılmıştır. Böylece dersin toplumsal sorunların anlaşılması ve çözümüne katkısına ilişkin öğretmen adaylarının görüşleri ışığında ele alınarak alanyazındaki boşluğun giderilmesi amaçlanmıştır.

Bu doğrultuda aşağıdaki alt problemlere cevap aranmıştır:

1. Sosyal bilgiler öğretmen adayları, sosyal bilgiler dersi aracılığıyla hangi toplumsal sorunlara yönelik farkındalık oluşturulabileceğini düşünmektedir?
2. Öğretmen adaylarına göre sosyal bilgiler dersi bu sorunların çözüm sürecine katkı sağlayabilecek bir araç olarak nasıl değerlendirilmektedir?

## YÖNTEM

Bu çalışma, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının toplumsal sorunlara yönelik algılarını ve bu algıların sosyal bilgiler dersi bağlamındaki gerekçelerini anlamayı hedefleyen nitel araştırma tasarımına dayanmaktadır. Nitel araştırmanın temel yaklaşımlarından biri olan fenomenoloji (olgubilim) deseni, bireylerin farkında oldukları ancak ayrıntılı ve derinlemesine bilgiye sahip olmadıkları olgulara odaklanmaktadır. Tamamen yabancı olunmayan fakat kapsamlı biçimde açıklığa kavuşturulamayan olguları anlamayı amaçlayan bu desen, araştırma konusunu farklı açılardan inceleme imkânı sunmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Araştırmanın temel tasarımı, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının kendi deneyimlerini, toplumsal sorunlara yönelik algılarını ve sosyal bilgiler dersinin bu sorunları çözmedeki önemine ilişkin kişisel görüşlerini açıklamalarına olanak tanımaktadır.

Araştırmanın çalışma grubunu Eğitim Fakültesinde öğrenim gören 14 kadın ve 13 erkek olmak üzere 27 sosyal bilgiler öğretmen adayı oluşturmaktadır. Katılımcılar, amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örneklemesi ile belirlenmiştir. Bu strateji katılımcıların sahip oldukları farklı özelliklerden hareketle olgunun çeşitli boyutlarını ortaya çıkarmayı ve çeşitlilik içinde ortaklaşan merkezi temaları yansıtmayı amaçlamaktadır (Patton, 2014). Bu yöntemin tercih edilme nedeni araştırma konusuna ilişkin farklı bakış açılarını ortaya çıkarabilmek ve katılımcıların sahip olduğu çeşitlilikten en üst düzeyde yararlanmaktır. Bu doğrultuda farklı sınıf düzeylerinden ve demografik özelliklerden Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarına ulaşılmıştır.

**Tablo 1 Katılımcı Listesi**

| Katılımcı Kodu | Sınıf | Cinsiyet |
|---|---|---|
| ÖA1 | 2 | Kadın |
| ÖA2 | 2 | Kadın |
| ÖA3 | 3 | Kadın |
| ÖA4 | 1 | Erkek |
| ÖA5 | 2 | Erkek |
| ÖA6 | 3 | Kadın |
| ÖA7 | 1 | Erkek |
| ÖA8 | 3 | Erkek |
| ÖA9 | 1 | Kadın |
| ÖA10 | 1 | Erkek |
| ÖA11 | 4 | Kadın |
| ÖA12 | 4 | Kadın |
| ÖA13 | 4 | Erkek |
| ÖA14 | 4 | Erkek |
| ÖA15 | 2 | Erkek |
| ÖA16 | 2 | Erkek |
| ÖA17 | 2 | Kadın |
| ÖA18 | 1 | Kadın |
| ÖA19 | 1 | Kadın |
| ÖA20 | 4 | Kadın |
| ÖA21 | 4 | Kadın |
| ÖA22 | 4 | Erkek |
| ÖA23 | 3 | Erkek |
| ÖA24 | 3 | Erkek |
| ÖA25 | 3 | Kadın |
| ÖA26 | 3 | Kadın |
| ÖA27 | 3 | Erkek |

Sosyal bilgiler öğretmen adayları toplumsal sorunlara ilişkin algıları ve bu sorunların çözümünde sosyal bilgiler dersine yükledikleri rol açısından doğrudan deneyime sahip bir grup olarak araştırma için uygun katılımcıları oluşturmaktadır. Ayrıca sosyal bilgiler öğretmenliği programında yer alan birçok dersin toplumsal yaşama dönük içeriklere sahip olması, adaylara toplumu tanıma ve toplumsal meseleleri kavrama konusunda önemli bir bakış açısı kazandırmaktadır.

Veriler araştırmacı tarafından geliştirilen bir yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Formun kapsam geçerliği sosyal bilgiler eğitimi alanında uzman 3 akademisyenin görüşleri doğrultusunda değerlendirilmiş ve gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Veriler katılımcılarla yüz yüze yapılan görüşmeler sırasında ses kaydı alınarak toplanmıştır. Görüşme formunda yer alan görüşme soruları şunlardır:

1. Sizce günümüzde öne çıkan en önemli toplumsal sorunlar nelerdir?
2. Sosyal bilgiler dersi bu toplumsal sorunlara ilişkin öğrencilere nasıl bir farkındalık kazandırabilir?
3. Sosyal bilgiler dersinde toplumsal sorunların ele alınması öğrencilerin hangi bilgi, beceri veya değerleri geliştirmelerine katkı sağlayabilir?
4. Sizce sosyal bilgiler öğretmen adayları olarak toplumsal sorunların çözüm sürecine katkı sunmada dersin rolünü nasıl değerlendiriyorsunuz?

Toplanan veriler içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. İçerik analizi sürecinde şu adımlar izlenmiştir:

**Kodlama:** Görüşme metinleri dikkatlice incelenerek katılımcıların belirttiği toplumsal sorunlar, bu sorunların çözümünde sosyal bilgiler dersinin etkisine dair gerekçeler ve sorunların önem sıralamasını etkileyen faktörler kodlanmıştır.

**Temaların Belirlenmesi:** Kodlardan hareketle toplumsal sorunlar ve gerekçelerle ilgili ana temalar ve alt temalar oluşturulmuştur.

**Sınıflandırma:** Katılımcıların önem sıralamaları analiz edilerek en sık vurgulanan sorunlar belirlenmiş ve tablo oluşturulmuştur.

**Güvenirlik:** Kodlama sürecinde farklı bir uzmandan destek alınarak kodlama tutarlılığı kontrol edilmiştir.

Görüşme formunda yer alan sorular iki ana temayı karşılamaktadır. İlk soru öğretmen adaylarının belirledikleri toplumsal sorunları ortaya çıkarmaya yöneliktir. Diğer üç soru ise sosyal bilgiler dersinin bu sorunların çözümündeki rolünü nasıl değerlendirdiklerini ortaya koymak amacıyla hazırlanmıştır. Dolayısıyla görüşme soruları çalışmada elde edilen iki bulgu teması ile doğrudan örtüşecek şekilde tasarlanmıştır.

Araştırmanın geçerlik ve güvenirliğini sağlamak amacıyla çeşitli stratejiler kullanılmıştır. Nitel araştırmalarda geçerlik, elde edilen bulguların araştırılan olguyu ne ölçüde doğru yansıttığıyla ilgilidir (Miles ve Huberman, 1994). Bu doğrultuda veri toplama aracı olan yarı yapılandırılmış görüşme formunun kapsam geçerliği sosyal bilgiler eğitimi alanında uzman üç akademisyenin görüşleri doğrultusunda değerlendirilmiş ve gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Ayrıca bulguların inandırıcılığını artırmak için katılımcıların ifadelerinden doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Bu şekilde yapılarak elde edilen veriler okuyucuya şeffaf biçimde sunulmuştur. Güvenirlik ise araştırma bulgularının ne ölçüde tekrarlanabileceğiyle ilgilidir (Denzin ve Lincoln, 2011; Merriam, 2023). Araştırmada güvenirliği desteklemek için kodlama sürecinde bir uzmandan destek alınmış, kodlamalar karşılaştırılmış ve temalar üzerinde uzlaşma sağlanmıştır. Ayrıca katılımcı çeşitliliğini artırmak için amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örneklemesi tercih edilmiştir. Bu yaklaşım, bulguların farklı demografik özelliklere sahip katılımcıların görüşlerinden beslenmesini sağlayarak çalışmanın aktarılabilirliğini güçlendirmiştir. Ayrıca çalışma için Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulundan 2025/900 sayısı ile etik kurul onayı alınmıştır.

## ARAŞTIRMA BULGULARI

### Alt Probleme İlişkin Bulgular

**Tablo 2 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Belirttikleri Toplumsal Sorunlar**

| Temalar | Tema Altında Yer Alan Sorunlar | Görüş Belirten Öğretmen Adayları |
|---|---|---|
| Şiddet ve Eşitlik Sorunları | Kadın Cinayetleri | ÖA2, ÖA27 |
| | Kadın Tacizleri | ÖA27 |
| | Bebek Cinayetleri | ÖA22 |
| | Sokak Hayvanlarına Şiddet | ÖA9 |
| | Psikolojik Şiddet | ÖA2 |
| | Kadın Erkek Eşitliği Sorunu | ÖA1, ÖA3, ÖA11, ÖA13, ÖA14, ÖA15, ÖA17, ÖA25, ÖA27 |
| | Toplumsal Eşitsizlik | ÖA1, ÖA2, ÖA16, ÖA21 |
| | Eğitimde Eşitsizlik | ÖA8, ÖA11, ÖA12, ÖA23, ÖA25 |
| | Akran Zorbalığı | ÖA2, ÖA5, ÖA16, ÖA17, ÖA25 |
| Çevresel ve Kentsel Sorunlar | Çevre Kirliliği | ÖA1, ÖA3, ÖA4, ÖA6, ÖA10, ÖA17, ÖA 24 |
| | İklim Değişikliği ve Krizi | ÖA2, ÖA5, ÖA6, ÖA9, ÖA10 |
| | Doğal Afetler | ÖA5, ÖA8, ÖA17, ÖA18 |
| | Küresel Isınma | ÖA9, ÖA10, ÖA25 |
| | Çarpık Kentleşme | ÖA9, ÖA24 |
| | Enerji Sorunu | ÖA9, ÖA25 |
| | Doğa Tahribatı | ÖA10 |
| Göç ve Kültürel Uyum Sorunları | Göçmen/Mülteci Sorunu | ÖA1, ÖA3, ÖA4, ÖA5, ÖA6, ÖA8, ÖA9, ÖA10, ÖA11, ÖA13, ÖA14, ÖA15, ÖA17, ÖA21, ÖA23, ÖA24, ÖA25, ÖA26, ÖA27 |
| | Beyin Göçü | ÖA27 |
| | Göçe Bağlı Nüfus Artışı | ÖA27, ÖA18 |
| | Göç Kaynaklı Kültürel Çatışma | ÖA27, ÖA4, ÖA8, ÖA10, ÖA19 |
| | Kültürel Çatışma | ÖA2, ÖA4, ÖA8, ÖA10, ÖA12, ÖA19, ÖA27, ÖA24, ÖA26 |
| | Dini Siyasi Çatışma | ÖA19 |
| Ekonomik ve Sosyal Refah | İşsizlik | ÖA6, ÖA9, ÖA10, ÖA12, ÖA21, ÖA23, ÖA25 |
| | Ekonomik Sorunlar | ÖA8, ÖA25, ÖA27 |
| | Adaletsizlik | ÖA25 |
| | Aile Rollerinin Değişmesi | ÖA6 |
| | Aile Bağlarının Zayıflığı | ÖA7 |
| Eğitim ve Toplumsal Bilinç | Eğitimin Önemsenmemesi | ÖA11, ÖA25, ÖA27 |
| | Eğitimde Barınma Sorunu | ÖA12 |
| | Uygulama Eksikliği | ÖA20 |
| | Tarihsel Bilinçsizlik | ÖA7, ÖA19, ÖA26 |
| | Sanata Önem Vermeme | ÖA26 |
| Siyasi ve İnsan Hakları | Demokrasi Sorunu | ÖA3, ÖA26 |
| | İnsan Hakları Sorunu | ÖA26 |
| | Ulus Bilincinin Zayıflaması | ÖA26, ÖA3 |
| | İfade Özgürlüğünün Engellenmesi | ÖA3 |
| | Etnik Köken Ayrımından Siyaset Yapılması | ÖA9 |
| Güvenlik | Savaş | ÖA9, ÖA10, ÖA25 |
| | Çocukların Korunamaması | ÖA27 |

Birinci alt problem kapsamında sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sosyal bilgiler dersi aracılığıyla hangi toplumsal sorunlara yönelik farkındalık oluşturulabileceğine ilişkin görüşleri incelenmiştir. Tablo 1 incelendiğinde öğretmen adaylarının toplumsal sorun olarak kabul ettikleri durumların yedi tema altında toplandığı görülmektedir. Bu temalar; şiddet ve eşitsizlik, çevre ve kent, göç ve kültürel uyum, ekonomik ve sosyal refah, eğitim ve toplumsal bilinç, siyasi ve insan hakları ile güvenliktir.

**Şiddet ve Eşitlik Temasına İlişkin Bulgular**

Sosyal bilgiler öğretmen adayları şiddet ve eşitlik teması altında yer alan toplumsal sorunları kadın cinayetleri, bebek cinayetleri, tacizler, sokak hayvanlarına şiddet, psikolojik şiddet, akran zorbalığı, cinsiyet eşitsizliği, toplumsal eşitsizlik, eğitimde eşitsizlik ve gelir eşitsizliği şeklinde sıralamışlardır. Bu tema altındaki sorunlardan en çok cinsiyet eşitsizliği sorunu öğretmen adayları tarafından belirtilmiştir. Cinsiyet eşitsizliğini sırasıyla akran zorbalığı ve eğitimde eşitsizlik, toplumsal eşitsizlik, kadın cinayetleri takip etmektedir.

**Çevre ve Kent Temasına İlişkin Bulgular**

Sosyal bilgiler öğretmen adayları çevre ve kent teması altında yer alan toplumsal sorunları çevre kirliliği, iklim değişikliği ve krizi, doğal afetler, küresel ısınma, çarpık kentleşme, enerji sorunu ve doğa tahribatı şeklinde belirtmişlerdir. Bu tema altındaki toplumsal sorunlardan en çok çevre kirliliği teması öğretmen adayları tarafından belirtilmiştir. Çevre kirliliğini sırasıyla iklim değişikliği ve krizi, doğal afetler, küresel ısınma, çarpık kentleşme, enerji sorunu ve doğanın tahrip edilmesi takip etmektedir.

**Göç ve Kültürel Uyum Temasına İlişkin Bulgular**

Sosyal bilgiler öğretmen adayları göç ve kültürel uyum teması altında yer alan toplumsal sorunları göçmen/mülteci sorunu, beyin göçü, göçe bağlı nüfus artışı, göç kaynaklı kültürel çatışma, kültürel çatışma ve dini/siyasi çatışma şeklinde belirtmişlerdir. Bu tema altındaki toplumsal sorunlardan en çok göçmen/mülteci sorunu öğretmen adayları tarafından belirtilmiştir. Bu sorunu sırasıyla kültürel çatışma ve göç kaynaklı kültürel çatışma, beyin göçü ve dini siyasi çatışma takip etmektedir.

**Ekonomik ve Sosyal Refah**

Sosyal bilgiler öğretmen adayları ekonomik ve sosyal refah teması altında yer alan toplumsal sorunları işsizlik, ekonomik sorunlar, adaletsizlik, aile rollerinin değişmesi ve aile bağlarının zayıflığı şeklinde belirtmişlerdir. Bu tema altındaki toplumsal sorunlardan en çok işsizlik sorunu öğretmen adayları tarafından belirtilmiştir. Daha sonra sırasıyla ekonomik sorunlar, adaletsizlik, aile rollerinin değişmesi ve aile bağlarının zayıflığı gelmektedir.

**Eğitim ve Toplumsal Bilinç Temasına İlişkin Bulgular**

Sosyal bilgiler öğretmen adayları eğitim ve toplumsal bilinç teması altında eğitimin önemsenmemesi, barınma sorunu, uygulama/deneyim eksikliği, tarihsel bilinçsizlik ve sanata önem vermeme sorunlarını belirtmişlerdir. Bu sorunlardan en çok eğitimin önemsenmemesi ve tarihsel bilinçsizlik sorunları öne çıkmıştır.

**Siyasi ve İnsan Hakları Temasına İlişkin Bulgular**

Sosyal bilgiler öğretmen adayları siyasi ve insan hakları temasına ilişkin olarak demokrasi sorunu, insan hakları sorunu, ulus bilincinin zayıflığı, ifade özgürlüğünün engellenmesi ve etnik köken ayrımından siyaset yapılması sorunlarını belirtmişlerdir. Demokrasi ve ulus bilincinin zayıflığı sorunları bu tema altındaki diğer sorunlara göre öğretmen adayları tarafından daha çok belirtilmiştir.

**Güvenlik Temasına İlişkin Bulgular**

Sosyal bilgiler öğretmen adayları güvenlik temasına ilişkin savaş sorunu ve çocukların korunamaması sorunlarını belirtmişlerdir. Savaş sorunu tema altındaki diğer soruna göre daha çok ifade edilmiştir.

**İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular**

Çalışmada öğretmen adaylarının görüşleri incelendiğinde öğretmen adayları, sosyal bilgiler dersinin toplumsal sorunların çözümünde önemli bir işlev üstlendiğini belirtmişlerdir. Öğretmen adaylarının görüşlerinden hareketle sosyal bilgiler dersinin toplumsal sorunlara değinerek doğrudan toplumsal sorunlara hitap eden bir yapıya sahip olduğu yorumu yapılabilmektedir. Örneğin ÖA1 "*Sosyal bilgiler dersi toplumsal sorunlara hitap ettiği için bu ders kapsamında çözüm aranır.*" şeklinde görüşünü

açıklayarak dersin toplumsal yönünü vurgulamıştır. Benzer şekilde ÖA2 "Geleceğe *dinamik, sorunları çözen öğrenciler yetiştirmesi kaynaklı sosyal bilgiler önemlidir*." ifadesiyle dersin geleceğe dönük işlevine dikkat çekmiştir.

Öğretmen adayları sosyal bilgiler dersinin öğrencileri bilinçlendirme ve topluma insan yetiştirme işlevine de değinmişlerdir. Bu kapsamda ÖA27 "*Sosyal bilgilerde ilk önce çocukları bilinçlendirmek gerekmektedir. Sosyal bilgiler topluma insan yetiştirmenin temel derslerinden biridir.*" şeklinde görüşünü belirtmiştir.

Çalışmaya katılan bazı öğretmen adayları sosyal bilgiler dersinin toplumsal konuları içermesinden dolayı sorunların çözümünde dersin önemli bir rol aldığını belirtmişlerdir. ÖA3 "*Sosyal bilgiler tam anlamıyla çok geniş kitlelere hitap ettiği için ve toplumun karşılaştığı sorunları ele aldığı için bu gibi karşılaşılabilecek sorunlara çözüm arar*." sözleriyle görüşünü belirtmiştir. Benzer biçimde ÖA11 "*Sosyal bilgiler ders kitaplarında bu konularda makale, gazete, dergi vb. kesitlerine yer verilmelidir. Bunlar sosyal bilgiler ile çözüme kavuşturulur. Çünkü bunlar hem toplumun problemidir hem de bu ders toplumu bilgilendirmektedir*." ve ÖA25 "*Hayatın içinden bir ders olduğu için, sürekli güncel sorunları ele aldığı için iyi bir sosyal bilgiler eğitimi ile bu sorun çözülebilir.*" ifadeleriyle görüşlerini belirtmişlerdir.

Dersin toplumsal konuları kapsayıcı niteliği bazı öğretmen adaylarınca vurgulanmıştır. ÖA13 "*Sosyal bilgiler bu konuların hepsini barındırdığı için çözümü de sosyal bilgiler dersidir.*" şeklinde görüşünü ifade ederken; ÖA14 "*Bu sorunlar toplumsal sorunlar olduğu için sosyal bilgiler dersinde çözüme bilince kavuşmalıdır*." ifadesiyle görüşünü belirtmiştir. ÖA22 ise "*Sosyal bilgiler dersi toplumu ilgilendiren, yönlendiren ve yapılandıran bir derstir. Bundan dolayı bu sorunların çözüme kavuşturulmasındaki en etkili derstir*." ifadesiyle dersin işlevine değinmiştir.

Öğretmen adayları sosyal bilgiler dersini insanın karakterini şekillendiren ve iyi vatandaş yetiştiren bir ders olarak değerlendirmiştir. ÖA7 "*Sosyal bilgiler dersi bir insanın karakter özelliklerini şekillendiriyor. Sosyal bilgiler tarih, coğrafya, kültür ve karakter analizi yapıp karakteri şekillendirir ve iyi bir sosyal bilgiler eğitimiyle iyi vatandaş olunabilir*." ifadesiyle, ÖA26 da "*Sosyal bilimlerin insanı merkeze alan yaklaşımı insani sorunları yine ancak sosyal bilimlerce incelenip çözüme yollar aranmasını zorunlu kılmaktadır. Bunun için de sosyal bilgiler öğretimi toplumsal sorunların en geniş alanı ve çözümü için en iyi adaydır*." ifadesiyle görüşlerini belirtmişlerdir.

Son olarak öğretmen adayları, dersin toplumsal sorunların çözümünde etkili olabilmesi için öğretmenin rolüne dikkat çekmiştir. ÖA19 "*Sosyal bilgiler dersleri öğretmen tarafından etkin bir şekilde çocuğa öğretilirse ileride bu çocuklar bu sorunlarla karşılaşmaz. Karşılaşırsa çözüm bulmaları daha kolay olur*." ifadesiyle görüş belirtirken ÖA24 "*Bu sorunların çözüme kavuşmasında öğretmen önemlidir. Öğretmenler sosyal bilgiler kazanımlarına uygun yeterli eğitimi verirse sorunlar çözülür."* şeklinde görüşünü açıklamıştır.

## SONUÇ

Bu araştırmada sosyal bilgiler öğretmen adaylarının toplumsal sorunlara ilişkin görüşleri ve sosyal bilgiler dersinin bu sorunların çözümündeki rolüne dair görüşleri incelenmiştir. Bulgular öğretmen adaylarının algıladıkları toplumsal sorunların şiddet ve eşitsizlik, çevre ve kent, göç ve kültürel uyum, ekonomik ve sosyal refah, eğitim ve toplumsal bilinç, siyasi ve insan hakları ve güvenlik olmak üzere yedi tema altında toplandığını göstermektedir. Bu temalar arasında cinsiyet eşitsizliği, çevre kirliliği, göçmen/mülteci sorunu, işsizlik, eğitimin önemsenmemesi, demokrasi sorunu ve savaş gibi konular öğretmen adayları tarafından en öncelikli sorunlar olarak belirtilmiştir.

Bu araştırmada öğretmen adaylarının toplumsal sorunlara ilişkin görüşleri incelendiğinde en çok cinsiyet eşitsizliği, çevre kirliliği, göç ve işsizlik gibi sorunlara vurgu yaptıkları görülmüştür. Karasu-Avcı ve Faiz (2025) tarafından yapılan çalışmada da benzer sorunlar 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında öne çıktığı belirlenmiştir. Yolcu ve ark. (2017) da toplumsal bağlamda mülteci sorunu, işsizlik, yoksulluk, eğitimsizlik ve toplumsal duyarsızlık gibi sorunların öncelikli olarak algılandığını ortaya koymuştur. Bu bulgular birlikte değerlendirildiğinde toplumsal sorunların hem öğretim programı ve ders kitapları düzeyinde hem de öğretmen adaylarının algılarında ortak biçimde yer aldığı görülmektedir. Dolayısıyla toplumsal sorunların sosyal

bilgiler öğretiminde merkezi bir konumda bulunduğu ve farklı paydaşların algılarında benzer şekilde yansıdığı söylenebilir.

Öğretmen adaylarının özellikle cinsiyet eşitsizliği ve şiddet konularına yoğunlaşmaları, toplumsal gündemde bu meselelerin güçlü bir biçimde tartışılmasıyla açıklanabilir. Kadın cinayetleri, akran zorbalığı ve toplumsal eşitsizlik gibi sorunların sık dile getirilmesi, adayların toplumsal duyarlılığının yükseldiğini göstermektedir. Benzer şekilde Turhan (2010) öğretmen adaylarının sosyal adalet algılarında eşitlik, sosyal duyarlılık, sosyal sorumluluk ve ayrımcılık algısı boyutlarının öne çıktığını ortaya koymuştur. Bu bulgu Turhan'ın (2010) çalışmasında da belirttiği gibi öğretmen adaylarının toplumsal sorunlara karşı duyarlılık geliştirdiklerini ancak bu duyarlılığı daha çok bireysel farkındalık düzeyinde ele aldıklarını göstermektedir. Öğretmen adayları toplumsal sorunların çözümünü çoğunlukla öğrencileri bilinçlendirmek veya değer kazandırmak gibi bireysel düzeyde tanımlamış, bu sorunların yapısal nedenlerine veya toplumsal değişim boyutuna yeterince değinmemiştir. Öğretmen adaylarının toplumsal sorunlara çözüm önerilerini bilinçlendirme ve değer kazandırma süreçleriyle sınırlı tutmaları, toplumsal sorunları sistemli bir şekilde değerlendirme konusunda eksik olduklarını düşündürmektedir. Bu sonuç sosyal bilgiler dersinin toplumsal eşitsizliklerin fark edilmesinde ve öğrencilerde eleştirel bir bilinç oluşturulmasında önemli bir rol oynadığını ortaya koymaktadır. Ancak bu farkındalığın eyleme dönüşebilmesi için dersin uygulama ve değer temelli etkinliklerle desteklenmesi gerekmektedir.

Öğretmen adaylarının sosyal bilgiler dersini toplumsal sorunların (çevre kirliliği ve iklim değişikliği gibi sorunların sık belirtilmesi) çözümünde önemli bir araç olarak görmeleri dersin doğasıyla yakından ilgilidir. Sosyal bilgiler dersi değer kazandırma, vatandaşlık bilinci geliştirme, toplumsal katılımı teşvik etme ve eleştirel düşünmeyi destekleme gibi işlevlere sahiptir. Bu nedenle öğretmen adaylarının bu dersi sorunların çözümünde işlevsel bir alan olarak değerlendirmeleri anlaşılır bir durumdur. Ancak öğretmen adaylarının bu katkıyı çoğunlukla "öğrencileri bilinçlendirme" boyutunda tanımlamaları dikkat çekicidir. Bu durum henüz öğretmenlik deneyimleri olmayan adayların çözüm yollarını daha çok eğitsel bilinç kazandırma üzerinden düşünmeleriyle açıklanabilir. Bayrak (2021) tarafından yapılan çalışmada da değer odaklı etkinliklerin öğrencilerin toplumsal sorunlara ilişkin kavrayışlarını zenginleştirdiği belirtilmiş, böylece öğretmen adaylarının öngördüğü bilinçlendirme işlevinin sınıf içi uygulamalarla desteklenebileceği ortaya konulmuştur.

Göçmen ve mülteci sorunlarının öne çıkması Türkiye'nin son yıllarda yoğun göç alan (TÜİK, 2025) bir ülke olmasıyla doğrudan ilişkilidir. İbret ve ark. (2022) tarafından yapılan araştırmada sosyal bilgiler öğretmenlerinin toplumsal sorun algıları incelenmiş ve öğretmenlerin toplumsal sorunları işsizlik, terör ve mülteci sorunu olarak tanımladıkları belirtilmiştir. Ayrıca toplumsal sorun algısının öğretmenlerin yaşadıkları çevreye göre değiştiği, örneğin göç alan bölgelerde mülteci sorununun, doğu illerinde ise işsizliğin daha öncelikli görüldüğü tespit edilmiştir. Bu bulgu toplumsal sorunların tanımlanması ve önem sırasının bireylerin yaşadıkları sosyal ve kültürel bağlamdan etkilendiğini göstermektedir. Benzer biçimde bu araştırmada da öğretmen adaylarının algılarının, içinde bulundukları sosyoekonomik çevre ve yerel koşullardan etkilendiği, bu nedenle belirli toplumsal sorunlara (örneğin işsizlik, göç veya çevre kirliliği) daha fazla vurgu yaptıkları söylenebilir. Bu durum toplumsal sorun algısının yalnızca bireysel farkındalıkla değil aynı zamanda içinde bulunulan sosyal yapı ve deneyimlerle şekillendiğini göstermektedir.

İşsizlik ve ekonomik sorunların ön plana çıkması gençler arasında işsizlik oranlarının yüksekliğiyle bağlantılıdır. İlter (2019) de küreselleşmenin eşitsizlik, yoksulluk ve işsizliği artırdığını vurgulamış, bu sorunların küresel ölçekte toplumsal yapıyı derinden etkilediğini ortaya koymuştur. Öğretmen adaylarının sorun algılarının ulusal bağlamla sınırlı olmadığı, küresel gelişmelerle de örtüştüğü görülmektedir. Bu bağlamda öğretmen adaylarının işsizlik sorununu öncelikli görmeleri yalnızca ulusal değil, küresel bir problemle de ilişkilidir.

Öğretmen adaylarının eğitimin önemsenmemesi gibi sorunlara dikkat çekmeleri, sosyal bilgilerin doğrudan eğitsel işleviyle ilgilidir. Tunç Şahin'in (2021) çalışmasında toplumsal konuların öğretimine yönelik ders tasarımı, özellikle toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve engellilik

konularının öğrenciler üzerinde bir farkındalık oluşturduğu belirlenmiştir. Dolayısıyla öğretmen adaylarının toplumsal sorunların çözüm sürecinde sosyal bilgilerin rolünü farkındalık ve bilinçlendirme temelinde konumlandırmaları alanyazındaki uygulama temelli bulgularla paraleldir. Ayrıca Villegas (2007) öğretmen eğitimi ve sosyal adalet üzerine yaptığı çalışmasında öğretmen adaylarının toplumsal adalet konularında duyarlı hale getirilmesinin ve tüm öğrencilerin eğitim hakkına erişimini desteklemelerinin önemini vurgulamaktadır.

Öğretmen adaylarının toplumsal sorunlara yönelik demokrasi ve ifade özgürlüğü sorunlarını belirtmesi, öğretmen adaylarının sosyal adalet ve vatandaşlık algısıyla ilişkilidir. Villegas (2007) ve Frederick ve ark. (2010) öğretmen adaylarının toplumsal adalet konularında duyarlılık kazandığını ve eğitim hakkını savunmada önemli bir rol üstlendiklerini belirtmiştir. Bu sonuç, sosyal bilgilerin demokratik değerleri güçlendirmede önemli bir işleve sahip olduğunu göstermektedir.

Öğretmen adayları tarafından savaş ve çocukların korunamaması gibi konuların belirtilmesi, öğretmen adaylarının küresel ve insani meselelere duyarlılığını ortaya koymaktadır. Bu bulgu sosyal bilgiler dersinin sadece ulusal değil, küresel ölçekte de barış, insan hakları ve güvenlik konularını gündeme taşıyabilecek bir araç olduğunu göstermektedir.

Genel olarak Türkiye'de toplumsal gündemin yoğun biçimde göç, çevre sorunları, işsizlik ve eşitsizlik gibi konular etrafında şekillenmesi, öğretmen adaylarının bu sorunları öncelikli olarak belirtmelerinde etkili olmuştur. Örneğin son yıllarda artan göç ve mülteci hareketliliği toplumsal tartışmaların merkezine yerleşmiş, çevre sorunları ise küresel iklim krizi bağlamında öğrencilerin ve öğretmen adaylarının farkındalık alanına girmiştir. Cinsiyet eşitsizliği ve şiddet konularının sıkça dile getirilmesi de hem toplumsal duyarlılığın artışı hem de medyanın bu konuları daha görünür hale getirmesiyle ilişkilendirilebilir. Araştırmada öğretmen adaylarının belirttiği cinsiyet eşitsizliği, çevre kirliliği, göç ve işsizlik gibi sorunların yalnızca Türkiye'ye özgü olmadığı, aynı zamanda küresel ölçekte tartışılan temel toplumsal sorunlar arasında yer aldığı görülmektedir. Nitekim Birleşmiş Milletlerin sürdürülebilir kalkınma hedefleri arasında da toplumsal cinsiyet eşitliği, yoksulluğun azaltılması, insana yakışır iş olanakları, göç ve iklim değişikliği gibi başlıklar öne çıkmaktadır (BM, 2024). Öğretmen adaylarının bu sorunları öncelikli görmeleri küresel gündemin ulusal bağlamdaki yansımalarının eğitim sürecine de etki ettiğini göstermektedir. Dolayısıyla sosyal bilgiler dersinin işlevi yalnızca yerel ve ulusal sorunlara duyarlılık kazandırmakla sınırlı olmayıp küresel vatandaşlık bilincini geliştirme ve öğrencileri dünya ölçeğindeki sorunlara hazırlama boyutunu da içermektedir. Sonuç olarak bu araştırma sosyal bilgiler eğitiminin toplumsal sorunlara duyarlı bireyler yetiştirmede önemli bir işlevi olduğunu ortaya koymuştur. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin mesleki yeterliliklerinin artırılması, ders içeriklerinin toplumsal sorunlara çözüm odaklı bir bakış açısıyla zenginleştirilmesi ve güncel toplumsal sorunlara yer verilmesi, bu sorunların çözümüne katkı sağlayacaktır.

## KAYNAKLAR


Aykaç, N. (2007). İlköğretim sosyal bilgiler dersi eğitim-öğretim programına yönelik öğretmen görüşleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(22), 46-73.

Bayrak, B. (2021). *7. sınıf sosyal bilgiler dersinde uygulanan değer odaklı etkinliklerin toplumsal sorunların kavranmasına etkisi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Bursa Uludağ Üniversitesi.

Blumer, H. (1971). Social problems as collective behavior. *Social Problems*, *18*(3), 298-306. https://doi.org/10.2307/799797

Birleşmiş Milletler. (2024). *Sustainable development goals*. https://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-development-goals/

Çetin, K. (2003). Türk eğitim tarihinde sosyal bilimler ve sosyal bilgilerin tarihsel süreci. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(1-2), 163-185.

Denzin, N. K., ve Lincoln, Y. S. (Ed.). (2011). *The Sage handbook of qualitative research* (4. baskı). Sage.

Frederick, R., Cave, A., ve Perencevich, K. (2010). Teacher candidates' transformative thinking on issues of social justice. *Teaching and Teacher Education*, 26, 315-322. https://doi.org/10.1016/J.TATE.2009.05.004

Gömleksiz, M. N., ve Cüro, E. (2011). Sosyal bilgiler dersi öğretim programının toplumsal ihtiyaçları karşılama düzeyine ilişkin öğretmen görüşleri (Diyarbakır ili örneği). *Milli Eğitim Dergisi, 41*(190), 145-166.

İbret, B. Ü., Karasu Avcı, E., ve Recepoğlu, S. (2016). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının toplumsal sorunların tespitine yönelik görüşleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(USBES Özel Sayı II), 1295-1319.

İbret, B. Ü., Kaptan İzmir, E., ve Genç, İ. (2022). Sosyal bilgiler öğretmenliğinin toplumsal sorun algılarının incelenmesi. *Journal of Research in Education and Teaching*, 11(3), 145-154.

İlter, E. (2019). Küreselleşme sürecinde ortaya çıkan toplumsal sorunlar ve sosyal politikalardaki değişimlerin incelenmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 24*(4), 989-1003.

Karasu-Avcı, E. ve Faiz, M. (2025). 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı çerçevesinde 5. sınıf ders kitaplarında toplumsal sorunların incelenmesi. *TEBD, 23*(2), 1237-1262. https://doi.org/10.37217/tebd.1648025

Merriam, S. B. (2023). *Nitel araştırma: Qualitative research: A guide to design and implementation* (S. Turan & F. Koçak Canbaz, Çev.Ed.). Nobel Akademik Yayıncılık.

Merrill, F. (1948). The study of social problems. *American Sociological Review*, 13*(3)*, 251. https://doi.org/10.2307/2086557

Miles, M. B., ve Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook* (2.baskı.). Sage.

Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri* (M. Bütün & S. B. Demir, Edt., 3. baskıdan çeviri). Pegem Akademi.

Öztürk, C. (2012). Sosyal bilgiler: Toplumsal yaşama disiplinler arası bir bakış. C. Öztürk (Ed.), *Sosyal bilgiler öğretimi* içinde (s. 1-31). Pegem A Yayıncılık.

Özyılmaz, Ö. (2017). *Türk Milli Eğitim Sisteminin sorunları ve çözüm arayışları*. Pegem Akademi.

Sözer, E. (1998). Sosyal bilgiler programının amaçları, ilkeleri ve temel özellikleri. G. Can, Ş. Yaşar ve E. Sözer (Ed.), *Sosyal bilgiler öğretimi* içinde (ss. 15-39). Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.

Spector, M., ve Kitsuse, J. (1973). Social problems: A re-formulation. *Social Problems*, *21*(2), 145-159. https://doi.org/10.2307/799536

Storms, S. (2013). Preparing teachers for social justice advocacy. *Multicultural Education*, *20*(2), 33-39.

Tunç Şahin, C. (2021). Sosyal bilgiler eğitiminde toplumsal konuların öğretimi. *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 22*(3), 1429-1474. https://doi.org/10.29299/kefad.919950

Turhan, M. (2010). Social justice perceptions of teacher candidates. *Educational Research and Reviews*, *5*(11), 668-673.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2025). *Uluslararası göç istatistikleri*, 2016-2024. https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Uluslararasi-Goc-Istatistikleri-2024-54083

Uymaz, M. (2021). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının günümüz dünya sorunlarına ilişkin algılarının incelenmesi. *Gazi Eğitim Bilimleri Dergisi*, *7*(1), 59-79.

Villegas, A. (2007). Dispositions in teacher education: a look at social justice. *Journal of Teacher Education*, *58*(5), 370-380. https://doi.org/10.1177/0022487107308419

Yolcu, E., Karataş, T., ve Turhan-Türkkan, B. (2017). Toplumsal sorunlara ilişkin farkındalık: Öğretmen adaylarına bakış. İçinde Ö. Demirel ve S. Dinçer (Ed.), *Küreselleşen dünyada eğitim* (ss. 763–778). Pegem Akademi.

Yıldırım, A., ve Şimşek H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.